

которых собаки скажениі покусали, якъ ратовати человека, который не въ давномъ времени зъ ума выйдеть” [2, 325].

Правдоподібно, що саме почуття проповідника та усвідомлювача православного віросповідання керували митрополитом Іларіоном, який волею обставин був змушений поневірятися близьким та надто далеким зарубіжжям, і сприяли глибокому усвідомленню та переконанню свого патріотично-національного обов'язку в своїх пориваннях докластися до послужинь рідному народові.

Література

1. Див.: Колотило Т.І. Паломництво на Поділлі // Наукові праці Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету: Збірник за підсумками звітної наукової конференції викладачів і аспірантів, присвяченої 85-й річниці Української національно-демократичної революції. – Кам'янець-Подільський, 2002. – Т. 1. – С.197-199.
2. Митрополит Іларіон. Фортеця Православ'я на Волині Свята Почаївська Лавра: Церковно-історична монографія. – Вінніпег, 1961. – 398 с., ілюстр.
3. Сохацька Є.І. Дарунок пам'яті Івана Огієнка / До 121-річчя від дня народження // Студентський меридіан: Газета Кам'янець-Подільського державного педагогічного університету. – 2003. – 31 січня (№ 1444).

Анотація

У статті розглядається маловідома українському читачеві історична монографія митрополита Іларіона "Фортеця Православ'я на Волині Свята Почаївська Лавра". Основна увага зосереджується на багатому джерельному фактажі про Почаївський монастир, який має велике значення в історії українського православного віросповідання, народу України та його культури.

The article deals with the unknown work an historical monography of Metropolitan Ilarion "Fortress of Orthodoxy in Volyn. Holy Pochaiv Lavra". The main attention is focused on the rich sauce information about Pochaiv Monastery, which is of grate value in the History of Ukrainian Orthodoxy and Ukrainian culture.

Тамара Міціньська
м. Хмельницький

МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН – СЛУЖИТЕЛЬ БОГОВІ Й НАРОДОВІ. ОГЛЯД ЗА БІОГРАФІЧНОЮ МОНОГРАФІЄЮ ІНЖ. А.НЕСТЕРЕНКА

Іван Іванович Огієнко, видатний український державний і культурний діяч, у складний і суворий період боротьби за суверенітет України самовіддано служив справі національного відродження. Огієнко відомий у світі і як Митрополит Іларіон. У фондах музею

зберігається книга інж. А.Нестеренка "Митрополит Іларіон – служитель Богові й народові" (Біографічна монографія, яку було видано у Вінніпезі 1958 року з нагоди 75-літнього ювілею Митрополита Іларіона). Автор книги, представник української діаспори у Канаді, А.Нестеренко близько 30 років був живим свідком життя і діяльності Митрополита Іларіона. Усі зібрані матеріали, які укладено у названу книгу, заслуговують на увагу. Тема про Огієнка як видатного українського державного і культурного діяча чи як Митрополита Іларіона невичерпна і завжди актуальна. Книгу до музею передав Мацько Віталій Петрович, голова Хмельницької обласної «Просвіти». Варто зауважити, що темою своєї дисертації він обрав таку особистість, як Іван Іванович Огієнко. Унікальність даної книги полягає ще і в тому, що вона зберігається лише у фондах музею.

Праця інж. А.Нестеренка "Митрополит Іларіон – служитель Богові й народові" – це короткий нарис про життя й діяльність Івана Огієнка. Монографія складається з семи частин.

Частина I. – Вступ. Містить один пункт-розділ:

Митрополит Іларіон – найвищий учитель.

Автор зазначає, що Митрополит Іларіон, щирий український громадянин і великий патріот, належав до тих малочисельних осіб, хто все своє життя присвятив своєму народові та його ідеалам. Він невтомно працював в різних галузях української духовної культури, вкладаючи в свою працю всю свою силу, вмілість і всю свою душу.

Частина II. – На Батьківщині. Складається із вісімнадцяти пунктів-розділів:

1. Дата й місце народження.
2. Початкова школа.
3. Військово-фельдшерська школа.
4. Праця в лікарні.
5. Іван Огієнко – студент Київського університету.
6. Іван Огієнко – учитель середньої школи.
7. Іван Огієнко – професорський стипендіат.
8. Праця для рідного містечка.
9. Іван Огієнко – приват-доцент університету.
10. Іван Огієнко – професор університету.
11. Професор І.Огієнко – ідеолог українських революційних мас.
12. Професор Іван Огієнко – вірний син України.
13. Праця професора Івана Огієнка в церковній справі.
14. Професор Іван Огієнко – надзвичайний професор.
15. Професор Іван Огієнко – ректор університету.

Нестеренко пише, що один із колишніх учнів Огієнка В.Гарбар у своєму листі до Митрополита Іларіона, який поміщено на сторінках журналу "Віра й культура" (ч. 7 за 1956 рік), так висловився про ректора Івана Огієнка: "Я – один з небагатьох уцілілих перших студентів Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету, в якому Ви були нашим першим ректором. Добре пам'ятаю

Ваші блискучі виклади з української мови, що захоплювали нас, усіх студентів без різниці відділів (я якраз був студентом сільськогосподарського факультету), та зривали наші гарячі оплески для Вас. З молоді, хто Вас знав, слухав, зустрічався, може непомітно для Вас самих, формувалися як майбутні завзяті борці-герої за національну ідею, так і сотні скромних непомітних, але відданих національній ідеї працівників". Ректором Кам'янець-Подільського Державного Українського університету Іван Огієнко був до 1920 року.

16. Професор Іван Огієнко у складі керманічів України.

17. Професор Іван Огієнко – організатор Свята Соборності України.

Іван Огієнко є засновником свята День Соборності України, яке відзначається 22 січня. В січні 1919 року Рада Міністрів УНР доручила Міністрові освіти професорові Іванові Огієнкові організувати Свято Соборності України. Міністр Іван Огієнко, склавши програму і зробивши відповідні приготування, призначив це свято на 22-те січня 1919 року в Києві на Софійській площі біля пам'ятника Богданові Хмельницькому. Сам він і керував виконанням програми цього свята.

18. Професор Іван Огієнко – Головноуповноважений Уряду УНР.

Частина III. – У вигнанні. Складається із тридцяти двох пунктів-розділів:

1. Еміграція на Захід.

2. Професор Іван Огієнко – професор Варшавського університету.

3. Професор Іван Огієнко – заступник Голови Передвиборного Зібрання у Варшаві.

4. Професор Іван Огієнко – доктор філософії.

5. Професор Іван Огієнко звільнений з Варшавського університету.

6. Професор Іван Огієнко вийшов з Допомогового Комітету Студентам.

7. Професор Іван Огієнко продовжує опікуватись з студентами.

8. Професор Іван Огієнко – видавець журналу "Рідна мова".

Автор зазначає, що журнал "Рідна мова" був присвячений справі вивчення і дослідження української мови та зацікавлення громадства в пізнанні та засвоєнні своєї літературної мови. Журнал проіснував 7 років (1933-1939). У 1939 році німці закрили видавництво журналу.

9. Професор Іван Огієнко – видавець журналу "Наша культура". Журнал виходив три роки (1935-1937).

10. Головні праці професора Івана Огієнка у Варшаві.

Будучи професором богословського факультету Варшавського університету, Іван Огієнко написав і видав такі свої праці:

- "Нариси з історії української мови", 1927 р.;

- "Костянтин і Мефодій (2 томи), Варшава, 1927-1928 рр.;

- "Пам'ятки старослов'янської мови X-XI вв.", Варшава, 1929 р.;

- "Українська літературна мова XVI ст. і Крехівський Апостол 1560 рр", 1930 р.;

- "Фонетика церковнослов'янської мови", 1927 р.;

- "Повстання азбуки й літературної мови в слов'ян", 1937 р. та інші праці.

11. Професор, доктор Іван Огієнко – перекладач Біблії.

12. Біблія – джерело духовних цінностей і літературної мови.
13. Перекладачем Св.Письма обрано професора, доктора Івана Огієнко.
14. Джерела для перекладу Біблії.
15. Перекладна українська мова.
16. Вплив Біблії на душу народну.
17. Оцінка знавцями перекладу Біблії професора Івана Огієнка.
18. Давніша Біблія в українському перекладі.
19. Особливе значення Біблії для українського народу.
20. Подяка Митрополітові Іларіонові за переклад Біблії.
21. Переклади Богослужбових книг.
22. Упокоєння дружини професора Івана Огієнка.
23. Професор Іван Огієнко – Голова Церковної Ради.
24. Поставлення професора Івана Огієнка Єпископом.
25. Професор Іван Огієнко став Архимандритом Іларіоном.

В останньому пункті говориться, що 9-го жовтня 1940 року професор Іван Огієнко прийняв монашеский сан та став смиренным ченцем Іларіоном у пам'ять Київського Митрополита Іларіона I з XI віку. 10-го жовтня він став Дияконом, а 11-го жовтня – Ієромонахом з возведенням у сан Архимандрита.

26. Наречення Архимандрита Іларіона в Єпископа Холмського.
27. Хіротонія Архимандрита Іларіона в Єпископа.
28. Обід в Архиєрейських Палатах – спонтанна маніфестація.
29. Архиєпископ Іларіон на Холмсько-Підляській катедрі.
30. Обрання Владики Іларіона на Київську катедрі.
31. Надання Архиєпискові Іларіонові титулу Митрополита.
32. Евакуація митрополита Іларіона з Холма на Захід.

16 вересня 1947 року Митрополит Іларіон відлетів із Швейцарії в Канаду, куди його запросила українська громада Собору Св.Покрови у Вінніпезі.

Частина IV. – На вільній канадській землі. Складається із дев'яти пунктів-розділів:

1. Допомогова акція скитальцям.
2. Добудова Собору Св.покрови у Вінніпезі.
3. "Слово Істини".

Прибувши 18 вересня 1947 року в Канаду, Митрополит Іларіон незабаром переконався, що в Канаді не можна плідно працювати без свого релігійного органу. А тому він заклав при Митрополитальному соборі Св. Покрови в Вінніпезі народний християнський місячник "Слово істини". Той місячник виходив під головним проводом і коштом Митрополита Іларіона. Перше його число вийшло в листопаді, а останнє – у жовтні 1951 року.

4. Видавництво "Наша Культура".
5. Обрання Митрополита Іларіона Первоієрархом Української Греко-Православної церкви в Канаді.
6. "Наша Культура".

У листопаді 1951 року почав виходити в Вінніпезі місячник "Наша культура" під редакцією Митрополита Іларіона, що прийшов на зміну місячнику "Слово істини".

7. "Віра й Культура".

Місячник "Наша Культура" виходив лише до листопада 1953 року. Його замінив місячник "Віра й Культура". Місячник видавало українське наукове православне богословське товариство в Канаді під редакцією Митрополита Іларіона і його коштом.

8. Митрополит Іларіон – ректор Духовної Академії у Вінніпезі.

9. Українське наукове православне Богословське товариство в Канаді.

Це товариство видало праці Митрополита Іларіона, а саме:

- "Візантія й Україна", Вінніпег, 1954 р.
- "Обоження людини", Вінніпег, 1954 р.
- "Хресне знамення", Вінніпег, 1955 р.
- "Таїнство хрещення Православної Церкви", Вінніпег, 1956 р.
- "Українська Церква за Богдана Хмельницького (1647-1657)", Вінніпег, 1955 р.
- "Книга буття нашого на чужині", Вінніпег, 1956 р.
- "Українська Церква за час Руїни (1657-1687)", Вінніпег, 1956 р.
- "Преподобний Іов Почаївський", Вінніпег, 1957 р.
- "Господь моя втіха та поміч", Вінніпег, 1957 р.
- "Православна віра", Вінніпег, 1957 р. та інші праці.

Частина V. – Праці Митрополита Іларіона. Складається із вісьми пунктів-розділів, а саме:

1. Наукова праця Митрополита Іларіона в Канаді.
2. Українська літературна мова.
3. Поділ єдиної Христової Церкви і перші спроби поєднання її.
4. Українська Церква за Богдана Хмельницького (1647-1657).
5. Книга нашого буття на чужині.
6. Українська Церква за час Руїни.

Поетичні твори Митрополита Іларіона.

Уся поезія Митрополита Іларіона – як ідейна, так і релігійна – характеризується добрим і ясним змістом, точним і ясним висловом, чіткістю та емоціональністю. Поезія має логічну побудову думки й вірша, проникнена глибокою любов'ю до свого народу й до України, характеризується безсумнівною щирістю. Поезія релігійна має ще й свою особливість та красу і написана у "високому стилі" з добром відповідних слів. Мета релігійного поета – допомогти людині стати найближче до Бога, визнати його своїм рідним Батьком, поєднатися з ним – обожитися. Бо обоження – найвища ціль людського життя на землі, за визначенням автора. Наведемо як приклад один вірш Митрополита Іларіона, якого він написав 6 травня 1960 року.

НАЙБІЛЬША ПЕРЕМОГА.

Узять до рук себе самого,
Хіба найбільша перемога, –
У ближньому не чути злого,

У "Злі" почуть дихання Бога!...
Сказати собі самому "Годі",
Це вже початок перемоги, —
Це вже пристанок у негоді,
До перемоги вже дорога!...
Щоб скрізь вбачати тільки Боже,
Потрібні нам любовні сили, —
І тільки Дух Святий поможе,
Як Батько рідний, орлокрилий!...

Частина VI. – Діяльність Митрополита Іларіона. Складається із п'яти пунктів-розділів, а саме:

1. Громадсько-політична діяльність Митрополита Іларіона.
2. Церковна діяльність Митрополита Іларіона.
3. Істотність Православної Віри і її значення для народу.
4. Митрополит Іларіон – оборонець Православної Віри й Церкви.
5. Митрополит Іларіон – Провідник народу і борець за його ідеали.

Частина VII. – Післямова. Складається із п'яти пунктів-розділів, а саме:

1. Особливі прикмети характеру Митрополита Іларіона.
2. Світогляд Митрополита Іларіона.

Характеристикою світогляду Митрополита є поетичні рядки, написані ним напередодні свого 75-річчя.

Найбільше щастя – для Народу
Віддати все своє життя,
Покласти душу за свободу,
Прийняти за нього й розп'яття...

3. Особисте життя Митрополита Іларіона.
4. Опіка Творця Всесвіту над Митрополитом Іларіоном.
5. Признання й подяка Митрополитові Іларіонові за його працю.

Усе життя Митрополита Іларіона (проф. Івана Огієнка) – це повчальний приклад, як потрібно працювати для свого народу навіть у важких і несприятливих умовах.

Анатолій Падалко
м. Житомир

HISTORIA EST MAGISTRA VITAE (ЗА І.ОГІЄНКОМ)

Питання мови, літератури, культури у дослідженні І.Огієнка тісно переплетені з питаннями історичної долі нації. Факти історичної долі української нації осмислюються з погляду перспективного.

Знати історію свого народу треба, щоб навчатися у неї, убезпечувати себе від помилок минулого. Здорова, повноцінна нація має витворити культ не тільки мовно-літературних, але й історико-мистецьких пам'яток як всеукраїнських цінностей, а також – культ минувшини, культ історичної пам'яті: культ Крут, культ Базару, культ Соборності.